

АДАПТАЦІЯ ІНОЗЕМНИХ ГРОМАДЯН ДО НАВЧАННЯ У ВНЗ УКРАЇНИ

Щороку в Україну приїжджає все більше іноземних громадян на навчання. Найбільше студентів-іноземців прибуло на навчання у 2018 р. з Індії. Останнім часом збільшилась кількість студентів, які з-поміж російської та англійської мов навчання обирають – українську. Як відомо, на Півночі України переважна більшість людей спілкується російською мовою, що зрештою ускладнює процес адаптації іноземних громадян. Відзначимо, що цього року м. Суми увійшло в десятку міст, де найбільше навчається іноземних студентів.

Іноземні студенти приїжджають з різних країн, а тому їх мова, традиції та культура поведінки суттєво відрізняються від нашого світогляду і менталітету. Адаптація у іноземних громадян може тривати від 1 до 3-х місяців, а в окремих випадках і навіть до року. У цей час потрібно створити максимально комфортні умови для проживання та навчання іноземних громадян.

Адаптація – це складне багатофакторне явище, що має свої власні механізми та закономірності, вивченням яких займаються представники багатьох галузей науки. Відповідно до своїх професійних інтересів вони акцентують увагу на певних видах адаптації – біологічній, психічній, психологічній, соціально-психологічній, соціальній, соціально-педагогічній, професійній та ін. У зв'язку з цим, у сучасній літературі використовується багато суперечливих визначень цього поняття. Адаптація може розглядатися як процес, стан, властивість чи результат діяльності, що виникає за певних умов і триває протягом певного періоду, доки не буде

встановлено динамічної рівноваги між системами, що адаптуються [15, с. 118].

На думку Н. Кондратової, лексема адаптація (від лат. «adapto» – «пристосування») виникла в біології для позначення процесу пристосування будови і функцій організму до умов навколишнього середовища [6, с. 190]. Важливим для нашого дослідження є вивчення підходів щодо визначення умов та чинників адаптації студентів до навчання у ВНЗ. У своїй праці психолог Н. Шафажинська зазначає, що адаптація студента-першокурсника в системі навчання у ВНЗ є складним динамічним процесом, який характеризується взаємодією певних чинників, а саме: об'єктивно-соціальних, соціально-психологічних, які зумовлюють «включення» особистості в нове соціальне середовище; психологічних (індивідуально-психологічні особливості особистості, пов'язані з темпераментом та ін.) [14, с. 53].

Питання адаптації іноземних студентів до умов нового освітнього середовища вивчають Д. Арсенєв, К. Буракова, А. Воронежцева, М. Іванова, Д. Порох, О. Чорна, Т. Язвинська К. Буракова, А. Воронежцева, А. Зінковський, М. Іванова, О. Кравцов, Д. Порох, Н. Тіткова, О. Чорна, Т. Язвинська та інші. Науковці найчастіше виділяють три групи адаптаційних проблем: академічні, тобто пов'язані з навчальним процесом; індивідуальні, пов'язані з особливостями особистості; та соціокультурні, пов'язані з умовами нового соціального середовища, які інтенсивно вивчаються й успішно застосовуються в практиці навчання іноземців у ВНЗ [1, с. 4].

На основі аналізу теоретичних джерел було встановлено, що найбільш значущими психологічними проблемами для іноземних студентів є труднощі, пов'язані із входженням в життя в новому кліматі, незвичних побутових умовах, з необхідністю пристосування до нових

норм і традицій поведінки і взаємодії з оточуючими; часті прояви етнокультурних стереотипів й упереджень, зокрема у вигляді побутового націоналізму і расизму в регіонах навчання; різноманітні і складні, часто важко прогнозовані ситуації соціокультурного, навчального та побутового плану, які породжують соціальні та психологічні труднощі і призводять до неможливості реалізації особистісно актуальних мотивів, емоційних, пізнавальних, поведінкових проблем і часом до фрустрації; дезадаптивні реакції, що призводять до погіршення самопочуття, підвищення тривожності, вираженої відчуженості від колективу навчальної групи, внутрішньо особистісних і міжособистісних конфліктів і, як наслідок, зниження успішності, втрати інтересу і сенсу навчально-професійної діяльності [8, с. 202–203].

Адаптація іноземних студентів до українських реалій – складний процес, яким можна керувати і прискорювати його. Означений процес включає багато аспектів. Найскладнішими з них, на думку Т. Довгодько, є пристосування до: нових кліматичних умов і часу; нового соціокультурного середовища; нової освітньої системи; до нової мови спілкування; інтернаціонального характеру груп [3, с. 116].

Іноземний громадянин починає пристосовуватися до нашої країни, до нашої мови після того, як може на достатньому рівні розуміти та говорити українською. Для кращого засвоєння мови більшість університетів України проводять заняття з використанням ІКТ. Інтерактивна дошка з підключенням до мережі Інтернет, мультимедійні презентації, сайти та безліч різноманітних вправ дозволяють із зацікавленням вивчати українську мову як іноземну.

Студенти-іноземці у більшості ВНЗ протягом року на підготовчих факультетах вивчають українську мову, а також профільні дисципліни. Після закінчення підготовчого факультету випускники отримують

свідоцтво, яке надає їм право вступати до будь-якого навчального закладу. Рівень володіння українською мовою має бути достатнім для опанування предметів з обраної спеціальності.

існують спеціальні підготовчі факультети (курси) для іноземців. Протягом року вони вивчають українську чи російську мову, а також профільні дисципліни.

Отже, адаптація студентів-іноземців до освітнього середовища українського ВНЗ – це комплексне явище, успішність якого визначається багатьма критеріями, що дозволяють поліпшити якість навчання іноземних студентів і досягти найкращих академічних результатів. Процес адаптації іноземних студентів до навчання у ВНЗ України набагато складніший за процес адаптації вітчизняних студентів, адже крім тих етапів, труднощів, критеріїв готовності до навчання та багатьох інших складових цього процесу, студент-іноземець стикається з цілою низкою додаткових проблем, пов'язаних із перебуванням не в рідній країні, недосконалим володінням українською мовою, відсутністю друзів і знайомих на початковому етапі перебування, віддаленістю від батьків, незнанням або поверховим знанням традицій і звичаїв, специфіки населення України тощо.

Список літератури

1. Арсеньев Д.Г. Социально-психологические и физиологические проблемы адаптации иностранных студентов / Д.Г. Арсеньев, М.А. Иванова, А.В. Зинковский. – СПб., 2003. – 160 с.
2. Балыхин М.Г. Тенденции развития международного рынка образовательных услуг: (на примере стран Евросоюза и

Российской Федерации): дис. ... канд. экон. наук / М.Г. Балыхин . – М., 2009. – 174 с.

3. Довгодько Т. Адаптація іноземних студентів до освітнього середовища України / Т. Довгодько // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2013. – № 2. – С. 114–120.

4. Иванова М.А. Социологический портрет иностранного студента первого года обучения в вузе / М.А. Иванова, Н.А. Титкова. – СПб.: НПО ЦКТИ, 1993. – 62 с.

5. Ковальчук Р.Л. Інтернаціоналізація освіти: міжнародно-правовий досвід і національна практика / Р.Л. Ковальчук / Науковий вісник Чернівецького університету. – 2011. – Вип. 604. – С. 40–43.

6. Кондратова Н.О. Проблеми адаптації студентів ВНЗ: зміст, форми, психологічна специфіка / Н.О. Кондратова // Психологія: зб. наук. праць. – Вип. 2. – К.: НПУ, 1999. – С. 189–196.

7. Плинокос Д.Д. Тенденції розвитку діяльності з надання освітніх послуг іноземним громадянам у ВНЗ України / Д.Д. Плинокос // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. – 2010. – Вип. 17. – С. 379–382.

8. Сегеда О.О. Особливості адаптації іноземних студентів до освітнього середовища України / О.О. Сегеда, А.А. Осипенко // Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди. Психологія. – 2014. – Вип. 48. – С. 199–208.

9. Стенограма круглого столу на тему: «Проблеми нормативно-правового забезпечення розвитку міжнародного співробітництва в сфері вищої освіти України від 8 листопада 2013 року» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kno.rada.gov.ua/komosviti/doccatalog/document;jsessionid=8B816D382BB5EE122BD59A16AF953F0D?id=58409>.

10. Стратегія реформування вищої освіти в Україні до 2020 року (Проект). – Київ, 2014. – 75 с.

11. Тихоновський О.В. Особливості педагогічного спілкування на етапі адаптації іноземних студентів до навчання у ВНЗ / О.В. Тихоновський // Запорозький медичний журнал. – 2014. – № 2. – С. 132–134.

12. У Канаді планують збільшити вдвічі кількість іноземних студентів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zik.ua/ua/news/2014/01/16/u_kanadi_planuyut_zbilshyty_vdvichi_kilkist_inozemnyh_studentiv_453165

13. Урядовий кур'єр. – 2014. – 17 вересня.

14. Шафажинская Н.Е. Личностная и профессиональная самооценка студента педвуза / Н.Е. Шафажинская. – М., 1986. – 102 с.

15. Щербяк Ю.А. Особливості адаптації першокурсників до навчання в вищому економічному навчальному закладі / Ю.А. Щербяк // Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького. Серія «Педагогіка». – Випуск VIII. – Мелітополь, 2012. – С. 117–125.